

Ne haragudj, véletlen volt (részlet)

Húsvét

04. 10. Nagypéntek

90 Valakit megkínoznak, nem kellett volna olyan magasra mászni, gondoltam magamban, hittanórán voltam. Mert a fák hegye, akár még az olajfák hegye is, a legmagasabban van. Nálunk nincsenek ilyen fák, nálunk csak olyan van, amin cseresznye van, meg alma, meg szilva, azt nem sokra becsüljük, mert szilva mindenütt van, ez jut eszembe most, amikor a gyümölcssalátához szilvát is akarok venni, hogy úristen, ennyibe kerül. Milyen lehet az a fa, amin olaj terem, gondoltam akkor, senki nem tudta, a paptól meg nem mertük megkérdezni, mert féltünk tőle, nem ismerte a zen-buddhizmust, de úgy oktatott, mint egy zen-mester, ha kérdeztünk tőle valamit, pofonnal válaszolt. Talán van egy olyan termése, mint a dió, de amikor feltöröd, akkor olaj van benne. Hány diót kell akkor feltörni ahhoz, hogy mondjuk, az olajkályhába elég legyen. Jobb a fa vagy a szén, mondta a Laci, aki akkor a barátom volt, és nekik nem volt olajkályhájuk, mert az apukája a vasútnál dolgozott, s a vasút messze volt, mire hazaért, már el is itta a fizetését, amiből meg kellett volna venni a kályhát. Gyűlölte az apját, akit két nő, az anyja és az anyja anyukája várt fizetésnapon, leszidták, mocskos részegnek nevezték, naplopónak, bár épp a munkahegyéről jött, és elszedték tőle azt, ami megmaradt az ivás után.

A madarak is olyanok, mint Jézus, mondta a Duszko, na az ő apja is hát egyszer annyira ünnepelt, hogy meggyulladt a gyomrában a pálinka, el is égett, mármint nemcsak a pálinka, hanem a Duszko apja is, ott az udvaron, ahol az ünnepség rendezve volt, az anyukája üvöltözött, az orvos későn érkezett, cigányokhoz nem szoktak sietni, még befejezte a társast a kisfiával, így aztán a Duszkónak nem volt apukája. A madarak is olyanok, mint Jézus, hogy a fák hegyén fészkelnek, meg mi is olyanok vagyunk, ezt már nem a Duszko mondta, mert mi is oda akarunk felmászni. Mindig az volt, hogy a legmagasabbra, s az volt a menő, aki meg tudta csinálni. Fent fúj a szél, ingtak az ágak. A legvastagabb fa hegye is olyan volt, hogy alig bírta ott maradni, nem is lehetett érteni, hogy mentek fel a római katonák meg a zsidók oda annyian, hogyhogy nem törtek le az olajfák ágai. Jézus ott volt, mert ott lehet igazán mélyen gondolkodni, a magasban. Ahogy fújja a szél az ágakat, az ember tudja, hogy milyen kicsi gyereke az atyának, akkor is, ha már felnőtt, és nem akkora volt, mint mi, mert Jézus már nem volt gyerek, karácsonykor még igen, akkor még kisbaba volt, sőt valószínű, hogy kislány, de eltelt négy hónap, és kinőtt a szakáll, okos lett, ő tanította a tanítványokat, azért is hívják őket tanítványoknak,

mert különben csak egyszerű emberek, például halászok voltak, ők fogták volna a halat nagybőjtre, ha nem lettek volna tanítványok, így aztán átvette azt a munkát egy cég, a Jordán Halászati Vállalat, aminek nagyon jól ment a nagybőjtből meg más bőjtökből.

Szóval ott gondolkodott a Jézus életveszélyben, mert a fák hegyén, még az olajfák hegyén is, életveszélyben van az ember. A bátyámmal is mi lett, hogy ő akart lenni Jézus, és jól felmászott a topolyfa tetejére, és onnét kiabált, hogy most vagyok legfelül, ja, még van egy ág, oda még fellépek, és fel is lépett, és akkor ott megcsúszott, és zuhant lefelé. Háttal esett a kimosott gyökerekre. Lélegezz, mondta a Duszko, mert tudta, azt kell, mert az apjának is azt mondták, és akkor a leesett gyerek levegőt vett, nagy nehezen, és mondta, hogy nagyon fáj, és nem tud lábra állni. Ezek a gyerekek nem olyanok voltak, akik ijedtükben elfutottak volna. Nem maradt ott a fa hegyéről leesett gyerek a fa alatt. Hazavitték, mint a rómaiak Jézust, az otthoni bíróság és a házi Pilátus elé. Az anya nem szólt semmit, most nem tudott olyat mondani, hogy mi a francnak kellett oda felmászni, meg hogy az apád miatt van, mert ő mindent megenged, mert nem is olyan volt az apa, de vész helyzetben, mindegy, milyen valójában a másik szülő, akkor is lehet hibáztatni, ha egyáltalán nem tehet arról, ami történt. Mi a francnak, ezt csak gondolta, és nézte a kisfiút, elsőszülött volt, mennyire örültek, amikor lett, az apa messze dolgozott a fővárosban, és hozott neki csokit, mert a csokigyárban dolgozott. Egy kétkilós kenyér belét kivájta, és megpakolta a kenyeret csokival, az öregebb munkatársak mondták, hogy így kell csinálni, a kapunál nem szólnak, na jó, néha azért meg kell hívni a kapust egy sörre. Kibontotta a táskáját, elővette a kétkilós kenyeret, leemelte a végét, és az asztalra öntötte a csokit, a kisfiú nevetett, és az apa büszke volt magára, hogy meg tudta nevetetni a gyereket meg az anyát, mert volt ott olyan csoki, ami neki volt hozva.

Az anya ott ült a gyerek ágya mellett, bekenték a hátát valamivel, de úgy nézett ki, nem marad meg. Az orvos nem biztatta őket, nem javasolta a kórházat, mert tovább sérülhet a feltehetőleg sérült gerinc. Ült mellette, és mesélt egy vastag mesekönyvből, a kisfiú elaludt, aztán felébredt, tovább álmodta a mesét. Az anya már nem ült ott, elment a boltba. Ott kérdezte meg tőle valaki, hogy mi van, és akkor az anya mondta, hogy nagyon nagy a baj. Néztem az arcára, mert elvitt magával, nem akart otthon hagyni a beteg testvéremmel, és én is láttam, hogy tényleg nagy a baj, mert az volt az arcára írva. Megijedtem, nem tudtam, hogy az anya vagy az apa olyan, hogy nem tud mindent megoldani, hogy képesek lemondani a megoldásról, hogy képesek elhagyni a gyerekeket, benne egy nagy bajban, hogy engedik, hogy az történjen velük, mint Jézussal. Milyen apa az ilyen? Nem szerettem a Jézus apját, nem érdekel, hogy világot teremtett, ha a gyerekével nem törődött. Ennél még egy elvált apa is jobb, az legalább kéthetente elviszi a gyereket, és elhalmozza minden jóval, persze csak azért, hogy az a kisgyerek mindig úgy gondoljon az apukájára, hogy vele mennyivel jobb, mint az anyukájával, mert nem azzal hozakodik elő, hogy dobd ki a szennyesbe, meg hogy megcsináltad-e a házit. Igaz,

hogy önző okokból, de mégiscsak törődik a gyerekével, és biztos, hogy nem hagyná, hogy keresztre feszítsék.

Mentünk haza, a bicikli csomagtartóján ültem, a többi gyerek ott sündörgött a házunk előtt. Nem mertek az anyára nézni, meg nekem se köszöntek. Azt akarták megkérdezni, hogy jól van-e a gyerek, aki most betegen fekszik az ágyban. De nem mertek megszólalni, s az anya sem mondta, hogy hibásak vagytok benne, mert nem szóltatok neki, hogy ne menjen olyan magasra. Az anya betolta a biciklit az utcaajtón, bement a házba, letette a szatyrot, kivett belőle egy kiscsokit, és ment a fa hegyéről leesett fiú ágyához. Aludtál, kérdezte, igen, mondta a kisfiú, én nem mertem megszólalni, mert én most nem voltam, csak a testvérem volt. Fáj, kérdezte az anya. Csak ha megmozdulok, mondta a fiú. Akkor ne mozogj, gondoltam, ezt kéne mondanom, de nem mertem megszólalni.

A gyerekek az utcán, ott ültek az árok szélén, nem volt kedvük semmit se csinálni. Meg fog gyógyulni, mondta a Duszko, azt a mondatot, amit az anyja mondott, amikor égett az apjában a pálinka. Meg fog gyógyulni, meg hogy mi nem tehetünk róla. Hallgattak arról, hogy felkiabáltak a fára, hogy de mássz fel az utolsó ágig, hogy az, ahol vagy, még nem az utolsó, van még egy, és a gyerek akkor arra az utolsóira is fellépett, amire nem kellett volna, pontosan tudta, hogy nem kellene, de lenézett, és látta, hogy a többiek azt várják, hogy oda is fellépjen.

Jézust elvitték, a tanítványok aludtak. Te nem a lázadó cimborája vagy, kérdezte egy katona a börtön körül ólálkodó Pétert. Én? Hát, persze hogy te, nincs itt más velem szemben. Én biztos nem, mondta remegő hangon Péter, a kőszikla. Mi nem tehetünk róla, mondta a Duszko. Azért neveztek így a szülei, mert olyan erős kötésű gyerek volt. Volt valami rendes neve is, de azt senki nem tudta, talán Lajos. Ültek ott az árokparton, a házból nem hallatszott ki hang, sírás se. Él, gondolták, ha másképp lenne, sírnának.

04. 11. Nagyszombat

A megvalósulás folyamatban van, miközben valaki a megvalósulatlanságáról beszél. Olyan, mintha le lenne maradva, mondja, hogy az életkora elért valahová, de a benne történő élet négy-öt évvel korábban van, s örökösen úgy érzi, nem tud felzárkózni a valós idejéhez, s ahelyett, hogy ez a távolság csökkenne, úgy érzi, állandó, sőt, ahogy az idő halad, egyre többnek látszik, mert egyre nagyobb százalékot jelent a még leélhető életéhez képest az a négy-öt év, s egyre rövidebb az az időszak, amíg korrigálhatna ezen. Nem is tudja, mikor csúszott ki ez a négy-öt év az életéből, talán, amikor gyerekként végig kellett néznie, ahogy az apja halálra issza magát, mondhatni, nem volt gyerekkora, mert azt mégsem tekinthetjük gyerekkornak, hogy a szülei üvöltöznek, és néha arrébb lökik, véletlen, ha útban van. Vagy nem, az nem is az ő élete volt, neki az volt, hogy dolgoznia kellett tizenhat éves korától, mert a szülei megvonták a támogatást, este és éjszaka munka, nappal meg az iskola, nem volt idő észrevenni, hogy él. Vagy amikor, talán inkább ez le-

hetett az ő élete, válás után az anyja folyamatos öngyilkossági fenyegetései végül is ledarálták a kamaszkorát, nem is emlékszik, hogy járt iskolába is, hogy mit tanultak ott, hogy különben molesztálta a matektanár, mert látta rajta, hogy egy támaszra szoruló lány, s tudta, az ilyenekre lehet eredményesen lecsapni.

A megvalósulás, mondja, az, hogy valamivé válok. De te mindig váltál valamivé, éppúgy, mint bárki más. De mikor én, mondja, valamivé váltam, akkor már rég mássá kellett volna lennem, s könnyű nekem, mert én persze az vagyok, aki tényleg megvalósult, utalt ezzel az életkoromra és a foglalkozásomra. Nem mondtam semmit, mert minden, amit mondok, csak azt bizonyítja, hogy megvalósultam, s a megvalósultak gögjével biztatom a nem megvalósultakat, és próbálok együttérző lenni, de közben tudni lehet, hogy a megvalósultak magasról leszarják a még meg nem valósultakat.

A megvalósulás az ember számára, gondoltam, mert mondani nem merem, ellentétben mondjuk egy termékkel, nem egy végeredmény, hanem folyamat. Mondhatjuk azt, hogy az ember minden pillanatában meg van valósulva, de ugyanúgy azt is, hogy amíg létezik, minden elkövetkező pillanatában is megvalósul. A megvalósulatlan érzése az a kétség, hogy lehetett volna másképp, sőt, hogy magunkat is felelőssé tegyük, másképp kellett volna. Nem vettem észre azokat a sorsdöntő pillanatokat, mert, ha észreveszem, akkor dönthettem volna másképp is. Vagy észrevettem, de pont a rosszabbik változatot választottam. A megvalósulatlan érzése nem az aktuális jelenem megvalósulatlanágáról beszél, hanem a nem követett életirányok megvalósulatlanágáról. A megvalósulatlan érzetét tovább erősíti, hogy a lehetséges életutak elszalasztása betolakodik az éppen élt útba, a valóságba. A megvalósulatlan utakon való álmodozás megvonja az aktuális jelentől az átélhetőséget. Ha ott sétálhatnék, azon a kies tájon, gondolja, a múltban, s ha egy csoda folytán ez megtörténne, seperc alatt válna ez a táj is kietlenné, hisz az elszalasztott, ám most mégis realizálódott irány megint meghozná a gyötrő kétségeket.

A megvalósulatlan érzése a jelennel való elégedetlenségünk terméke, egy gondolati és életvezetési zsákutca, hisz nincs másik élet, csak az, amit élünk, azon lehet módosítani, korrigálni, de az elhagyott lehetőségek már nem lehetőségei az életünknek, hiszen akkor, amikor még fennálltak, mi másik lehetőség irányába mentünk. Feltehetőleg nem azért, mert a magunk ellenségei akartunk lenni. Hogy minden pillanatunk sorsfordító lehet, hát persze, de ki tudna úgy élni, hogy ezt számításba vegye. A pillanatok ilyenfajta megterhelése tulajdonképpen lehetetlenné teszi azt, hogy éljünk. Nem állhatunk minden lépésünk mellett, hogy mért pont jobbra indulunk, talán, ha balra indulnánk, ha nem szaladnánk vissza a pénztárcánkért, ha egy perccel tovább beszélgettünk volna a szomszédal, nem következik be az a végzetes esemény.

Nem tehetsz többet, mint nap mint nap megcsinálod, amit azon a napon kell. Minden nap így jön létre számodra, és ezek a létrejött napok értelmeznek téged a világban mint élő, cselekvő embert. Éppúgy, ahogyan írom ezt a napokra lebontott szöveget. Üres lappal kezdtem, s már hol vagyunk,

mennyi betű, mennyi szó, mennyi mondat került már bele. Ahogyan ma megfőzöm a sonkát, ha készen lesz, lehűtöm, fölszeleletem, viszek a gyerekeknek, a sonkaléből bableves lesz, viszek a gyerekeknek, hozzá kis túrós csusza, persze szalonkockák nélkül, mégiscsak nagybőjt van, viszek a gyerekeknek, és hopp, már meg is valósult egy nap.

Vétket követünk el, ha nem figyelünk a napok megvalósulására, vétket követünk el magunk ellen, ha a nem megvalósult életlehetőségekre figyelünk, arra, amitől azt hisszük, teljesen más irányt vehetett volna a sorsunk, holott nincs ellenpróba, hogy mire gondolnánk most, mit éreznénk most, ha nem abba az irányba megyünk, amerre mentünk. Döntünk vagy sodródunk, még ezt sem lehet pontosan tudni. Hogy netán csak öntudati kérdés, hogy a velünk történeteket a magunk döntésének tulajdonítsuk, utólagosan felcicomázva ezt a döntést a saját akarat szabadságával.

Barátom, ha többet kér a lélek, de ezt már írtam. Vajon, ha mélyebb azonosságot tudsz vállalni egy hittel, mondjuk, az épp most megvalósuló húsvéti történet hősével, mélyebb világtapasztalathoz jutsz, vagy csak megsemmisíted a kétségeket, és ezáltal valójában az egyértelműség mákonyába kerülsz. Nézem a Jézusról szóló filmet a tévében, épp reklámot adnak, már eleve ez a szentháromság elég problematikus mint egyistenhit, de a reklámokon keresztül belép a buliba még egy fő, így lesz aztán 3 + 1 az istenképlet. Érdeemes lenne az egylényegűségükről vitát nyitni. Nézem a filmet, hogy vajon rá lehet-e jönni bármire is, nem csak öncsalás, mikor egy pillanatra azt hiszed, megértettél valamit, hogy végre összeállt a világ, holott csak kifáradtak a gyötrő gondolatok, s átadták a helyüket a bizakodásnak és a létben való örömeinek.

04. 12. Feltámadás

Feltámad a szél, feltámad a tenger, de nem támad fel egyetlenegy ember sem. A sem szócskával rontjuk el a rímet. Lehetne azt a megoldást is választani, hogy nem támad fel az ember, utalva így az általános emberre. De nincs olyan, hogy általános ember, mindig csak az az egy van, aki a sorsában szenved. Önkéntelen jött a rím, holott lehetett volna azt írni a szenved helyett, hogy gyötrődik, mint korábban már többször írtam. A sem szócskával elrontottam a rímet, de rossz-e, ha valami nem rímel, vagy csak az a rossz, hogy az ember nem támad fel. Egyáltalán mért is beszélünk feltámadásról, nem kéne inkább elkerülni a meghalást, és akkor az egész huzavona, hogy meghalunk, jól elrohadunk a földben, aztán valamely égi szobrász szarakodik a külsőnkkel a feltámadást megelőző napon, hogy mégse úgy keljünk ki a sírból, mint egy bé kategóriás horrorfilm szereplői. Ha nem halunk meg, ezt a hercehurcát (Mi az a hercehurca? A huzavona rokona?) mind elkerülhetjük. Persze harmadnapon még könnyű, főleg, hogy a harmadnap még véletlenül sem hetvenkét óra, még negyvennyolc sincsen. Szentháromság, harmadnap, szeplőtelen fogamzás, mennyi zavarba ejtő dolog, ami gátját állja a felhőtlen hitnek (bár abban mindenki hisz, hogy Szent József marha rendes fickó volt), aztán ott még Ábrahám is, aki

simán feláldozná a saját fiát, ezt, mondjuk, sok fiú el tudja képzelni az apukájáról, de azoknak a fiúknak az apukája legalább nem szerepel a Bibliában, legfeljebb a rendőrségi nyilvántartásban. Aztán ott van Jób is, akit csak úgy kedvtelésből megszívat az Isten, minden csapást rálőcsöl, aztán amikor mindezek ellenére nem veszíti el a hitét, azzal jutalmazza, hogy ad neki új feleséget, új gyerekeket, új szolgákat és vagyont, s egyáltalán nem gondolja aggályosnak, sem Jób, sem az Isten, hogy ezzel felszámolja az elvesztettek emlékét, hogy olyanná teszi a legközelebbi embereket, hogy tulajdonképpen csereszabatosak (mért nem lehet ezt értelmesen írni, hogy csereszavatos, hogy szavatolja a cserét). Jó, hagyjuk, csak kötekszem, mert rosszkedvűen ébredtem, mondjuk, vagy mert nem támadok fel, s ezért haragszom a világra. Tényleg hagyjuk ezt az Ábrahámot, a Jóbót, majd a papok elmagyarázzák két ministráns kisfiú között, hogy hogy kell ezt érteni, mi meg maradjuk a rímeknél, vagy a feltámadásnál, mint mai és egyben örök aktualitásnál.

Az a nő tényleg poraiból támadt föl, amikor elköltözött otthonról egy olyan kerületbe, ahol mindig is akart lakni. Ez tulajdonképpen nem egy, hanem három kerület volt, az első, a második és a tizenkettedik, helyesebben három és fél, mert a Gellért-hegyet is beleszámította, az meg tizenegyedik. A régi ismerősei látták, ahogyan piros magas sarkúban megy ezen kerületek egyikének az utcáin, mondjuk, a várban, vagy a vár felé tartva, piros ballonban, olyan évszak volt, hogy ezt még lehetett hordani, bár határeset, mert rettent süttött a nap, s ki kellett gombolni, de ez is olyan könnyed lazaságot adott a viselőjének, plusz még a lelógó öv. Az övek olyanok, hogy hát nagyon tudnak szabadon lógni és rángatózni, szinte viháncolni a magas sarkús lépésekre. Bár ilyen régies környezetben nem egyszerű magas sarkúban sétálni, botladozni a kockakövek között, hogy a ballon öve tudjon azért viháncolni.

A feltámadás megvalósulás, a semmiből valamivé válás, ezt a nő nem gondolta, vagyis ezt gondolta, csak más szavakkal, hogy milyen jól nézek ki, s hogy még egy csokor nárcisz is van a kezemben (sárga-piros, mármint a nő színei nárcisszal), és teljesen olyan vagyok, mint akit egy épp hozzám passzoló férfi meg is szólíthatna. De szép nárcisz, például, ezért is vett egy csokor nárciszt, hogy több oldalról, például a nárcisz oldaláról is megközelíthető legyen. De szép nárcisz, már a Mátyás-templom előtt ment, csodálkozott, hogy senki nem akar bemenni, gondolta, ő sem megy be, mert elfelejtette, hogy most be van tiltva Isten is, az istentisztelet-ről már nem is beszélve, gyónni sem lehet egészségügyi okokból. Olyan vírus ütötte fel a fejét, hogy csak így, Isten kizárásával tudunk megküzdeni vele. Még jó, hogy a virágüzletek nyitva vannak, ha nem lennének, honnan vett volna nárciszt. Ez olyan időszak volt, amikor kötelezővé tette, vagy legalábbis annyira javasolta a kormányzat és az általa megfertőzött közvélemény a maszkokat, hogy a nőn kívül mindenki úgymond csadorban járt. De ez még izgalmasabbá tette az esetleges vagy inkább elképzelt megszólítót, hogy vajon milyen az igazi arca, meg hogy milyen hangon szólal meg. Eszébe jutott a *Csillagok háborújából* Dart Veder, a

hangja, hogy ha valakinek így eltorzítja a hangját a maszk, akkor is meg tudja-e szeretni, vagy épp az lesz rossz, ha a maszk után visszaváltozik a hangja olyan átlagosra, hogy már tök fölizgult erre a hörgő hangra, és akkor leveszi a maszkot, és jön az a nyálasan selymes. Néhány percet adott a Dart Vederrel való együttlét gondolatának. Ráért, egyelőre nem közeledett hozzá senki. Sőt, kifejezetten kerülték, mert a kormányzat az elkerülést is előírta, másfél, de inkább két méter távolságot kell betartani, mert így nemcsak az embertársainkat, hanem a megfertőződést is elkerüljük.

Ment akkor ez a nő, amikor írtam, hogy ment, és meglátta egy munkatársa autóból, tehát nem akkor ment, amikor a várban volt, mert oda csak engedéllyel lehetett behajtani, s ennek a munkatársnak ilyen engedélye nem volt, és azt mesélte bent a munkahelyén, hogy ez a nő, csak azért, mert végre leszámolt a férjével, és elköltözött egy olyan kerületbe, ahol eddig is sétált álmaiban, mert legalább az álmok megőrizték ezt a vágyat, és nem cserélődtek le Káposztásmegyerre, ahol valójában lakott. Hogy most végre átélheti, hogy nem véletlen voltak álmai, mert most tényleg az álmaiban sétál, de úgy, hogy tudja, hogy van, tényleg van, tényleg az ő lába az, ami lép, az ő cipője és az ő piros ballonkabátja. Napokon át járta ezt az álombeli utat, újabb és újabb nárciszokkal, míg végül szezonját veszítette ez a virág, s a munkahelyén sem beszéltek róla, mert már megszokták, hogy feltámadt poraiból. Porból lettél, és virágporrá válsz, gondolta, ha megszólítják, és lesz folytatás, és már megtörténik az első együttlét, és a férfi elfogadja azokat a sérüléseket, amelyek egy ilyen korú nővel már együtt járnak, meg azt is, hogy voltak olyan hiányosságai, amelyek nem korfüggők, mert mindig is hiányosságok voltak, de most itt nem említjük meg, miről van szó, akkor majd ezt a vicces gondolatot megosztja ott mezeten az ágyban heverve. Előtte persze megdicséri a férfi teljesítményét, hogy hát ilyen még soha nem élt át, eddig tényleg nem tudta, mit jelent együtt lenni valakivel testileg. A férfi nem kérdezett vissza, hogy akkor hogy születtek a gyerekei, a dicséret teljesen elvakította, meg persze katolikus volt, s tudta, hogy van olyan, hogy szeplőtelen fogantatás, meg különben sem történt meg az, amit írtam, mármint a megszólítás sem, s persze az sem, ami utána történt.

Porból porrá, aztán feltámad a szél.

Bérelte a lakást, és elfogyott a pénz, már megint ezek a rímek, kiderült, a bevételei valójában nem tőle, hanem a férjétől származtak. Visszaköltözött nyár végén (de ez nem most, hanem csak nyár végén fog bekövetkezni). Örült, hogy újra álmodhat, mert megunta a valóra vált álmokat. Ha mindennap sétálhatsz ott, ahol vágyad van sétálni, már nem olyan nagy szám. Tulajdonképpen unalmas. Ráadásul elkezdett Káposztásmegyerről álmodni, szóval, ha nem fogyott volna el a pénze, akkor is visszaköltözött volna, mert ő olyan volt, hogy az álmait nem akarta feladni.

Feltámadt a szél, feltámadt a tenger, nem a népek, csak bizonyos népek tengere, akiknek van. Milyen szemetek a horvátok, gondolnám, ha szerb volnék, de nem vagyok szerb, úgyhogy hallgatok.

Jóreggelt, az öreg néni üvöltve köszön, nem tudja, hogy nem csak ő van ott és az őzikéje, nem tudja, hogy üvölt, hogy üvölt a rádiója, és üvölt a tévéje. Szólnak a lakók a közös képviselőnek, hogy legyenszives csináljon valamit, mert ebben a házban nem lehet élni, mert a néni élete mindenki más életét is megkeseríti, még éjszaka is, mert rossz alvó ez a néni, és kettőkor, mikor felébred arra, hogy egyedül van, s az a férfi, akit valaha szeretett, az már nincs mellette, csak akkor, ha alszik, és arról álmodik épp, hogy vele van. Bekapcsolja a tévét, mert azt tudja, hogy ilyenkor nem lehet senkit felhívni telefonon, mert akik fiatalok, azok alszanak, hatkor kell kelni a gyerekhez, meg hogy odaérjenek a munkába, amikor munkanap van, hétvégén meg ki kell pihenni a fárasztó hetet, elfelejteni a hülye főnököt és a még hülyébb kollégákat.

Az öregek bölcsek, ezért volt bölcsek tanácsa a görögöknél, meg öregek tanácsa az indiánoknál, amely tanácsokban ezek az idős és tapasztalt emberek megmondták, mit helyes cselekedni, mit nem. Őket már nem hajtják érdekek, nem tolakodnak oda a küzdőtérre, mert kiszálltak az érdekharcból, vagy kiszállították őket, amikor odatévedtek, hogy hé, papa, nem látod, hogy focizunk, és te, ha jól tudom, nem vagy benne a csapatban. Akkor az öreg bácsi ijedten nézett körbe, és látta, hogy ott mindenki focista, csak ő nem, és korát meghazudtoló lendülettel hagyta el a füves térséget, ahol korábban gondolta, milyen jó lenne kicsit süttetni magát a napon, helyreállítani a szervezetében a B-vitamin-egyensúlyt. Az öregek nem önszántukból hagyták el a pályát, hanem kikényszerültek onnét, kiszorították onnét őket a fiatalabb versenyzők, az új technológiák, amiket már képtelenek voltak elsajátítani, mert ez már legalább az ötödik technológiai váltás volna az életükben, s erre végül azt mondták, hogy nem, ezt már nem hajlandók megtanulni. Kiszorultak, mert már a bejutásnál is annyit kellett a beléptetőkártyával szarakodniuk, hogy inkább hátat fordítottak a munkahelyüknek, hogy hazamennek, mert ott legalább tudják a kapukódot, ha meg nem jut eszükbe, ott van a kulcs. Azóta is a sebeiket nyalogatják meg a sőt, ha nem felejtenek el venni a boltban. Régen elhagyott és elfelejtett évek feszültségeit emlegetik fel, tele ismeretlen szereplővel, s alig várják, hogy tanácsokat osztogassanak, hogy leszólják a még leigazolt játékosok működését, sőt néha értelmetlennek és hamisnak nevezik azokat a célokat, amikért harcolnak, mert mindennek egy a vége, és ők már tudják, mi ez az egy.

Az egyig eljutni a legnagyobb bölcsesség, amíg számosságok vannak, addig ki vagy szolgáltatva a társadalmak önkényének, a másik ember akaratának. De ha eljutsz az egyig, ott már nincs senki, csak te vagy, és a szabad akarat. Talán ezt mondaná az a bácsi, aki már nincs a néni mellett, mert olyan volt, hogy ő tudott ilyeneket kigondolni, mert az öregek közül is hülye, aki mindig is hülye volt, és okos, aki mindig is okos volt, csak öreg korban másképp hívják az okosságot. Az öregek, gondolta a néni, arányában valószínű, hogy butábbak, mint a fiatalok, egy csomóan meghalnak

közülük, akik javítanák a statisztikát, mint persze az ő férje is, mások meg olyan betegséget kapnak, hogy mindent elfelejtenek, még azt is, hogy ki a gyerekük meg az unokájuk, meg átlagban is jobban elhasználódik az agyuk, miért pont az agy ne öregedne, gondolta, s nem gondolt arra, hogy az elhalálozás meg a demencia a buta emberekre éppúgy vonatkozik, mint a nem butákra, szóval ez nem ronthatja az átlagot. Hogy is gondolt volna erre, ő is öreg volt.

Köszönt a lépcsőházban egy másik lakónak, épp annak, aki a legerőteljesebben szorgalmazta a néni megrendszabályozását. Jóreggelt, a másik mondott valamit, de a néni nem hallotta, gondolta, hogy visszaköszönt ő is, hogy jó reggel, s nem arra gondolt, amit tényleg mondott, hogy marha jó reggel, amikor a néni üvöltette a tévét egész éjjel, s most meg már reggel csendet háborít a lépcsőházban. Ment, mert bár ünnep volt, de volt olyan bolt, ami nyitva volt, hogy vesz friss kifit, csak kettőt, mert annyit bír megenni. Ott áll a sorban, kicsit remeg a keze, a pénztáros rákiált, hogy nem lehetne gyorsabban elővenni azt a pénzt, a néni elkezdett igyekezni, a pénztáros megint rákiabál, nem látja, mekkora a sor. A néni arra gondolt volna a második figyelmeztetés után, hogy bocsánat, hogy épp ő maradt életben azok közül, akikkel egyidős volt, és nem egy olyan ember, akinek nem remeg a keze, és eleve ügyesebb volt, mint ő. Erre gondolt volna, hogy ezt elmondja, de az izgalomtól leejtette a pénzt, mert úgy akart fizetni, hogy apróval, ne húzza már a bukszáját az a sok vas, így mondta régen, mert most nem mert mondani semmit. Lehajolt, az egyik százas el is gurult. Most meg még le is ejti a pénzt, mondja az eladó. Külön boltokat kéne csinálni öregeknek, hogy ne akadályozzák az életet. A néni nem hallotta, mit mondott a pénztáros, csak azt látta, hogy sürgeti, hogy fizessen és menjen már. A néni végre megtalálta az elgurult százast is, felegyenesedett, alacsony volt egyenesen is. Az eladó azt mondta, végre, a néni meg hogy viszont látásra. Ment hazafelé, ilyenkor volt az ünnepi reggeli, a gyerekek keresték az eldugott csokitójásokat, aztán mikor mind megvolt, vagyis olyan nem volt, hogy mind, csak olyan volt, hogy még egy akkor is feltűnt, amikor a konyhába mentek, mert a nyuszi nagyon tudott eldugni. Az asztal szépen megterítve, ott volt minden, ami kellett, kalács és sonka és tojás és zöldségek, minden szépen elrendezve, egy kis báránka és egy nyuszi volt kivágva jégcsapretekéből, tulipán csinálva hagymaszárból és paradicsomból. Ment az utcán, lassan, ahogy menni tudott. Nem emlékezett külön az évekre, olyan volt, mintha csak egy húsvét lett volna az életében. Hazaért, megterített, vett tíz deka sonkát felszelve, megkente a kifit vajjal, a vaj is előregszik, gondolta, olyan kevés kell neki, aztán leült az asztalhoz, az üres székek közé, és most éppen, kétezerhúsz április tizenharmadika, tíz óra kilenc perc van, eszik.

04. 14. Vadkan

Az előző részben pontatlan voltam, mert nem tettem említést azokról a kijárási korlátozásokról, amelyek meghatározzák a lakosság, köztük a néni, valamint a boltok nyitvatartását és látogathatóságát ezekben a hetekben.

Feltételezhetjük, hogy a boltos jelenet nem így vagy nem ekkor zajlott, egy korábbi évben, vagy egy későbbiben, ha még akkor él a néni. Az aktuális olvasó észleli a hibát, és hiányolja az ezekre való utalást, a későbbi olvasó feltehetőleg nem tartja pontatlanságnak, mert nem emlékszik a valahai korlátozásokra, s a szöveg alapján pontosnak és hitelesnek véli a történetet. Abból a szempontból sem gyanakszik, hogy épp egy aranyos néniről esik szó, azt sugallva, mintha minden néni aranyos volna, együttérzést keltve ezzel általánosságban az öreg nénik iránt, azok iránt is, akik nem aranyosak, és kinek nincs ilyen tapasztalata, akik elférfiasodott, mérges arccal botorkálnak az utcákon, s a görbebotot, amihez tébétámogatással majdhogynem ingyen hozzájutottak, sőt, valójában ingyen, mert a lányuk, aki elment érte, nem fogadott el pénzt. Ezt a manapság fémből készülő botot ezek a néni tulajdonképpen fegyverként használják, hogy például ülőhelyet harcoljanak ki maguknak a buszon, a gyógyszerári sorban vagy bárhol máshol, ahová épp odakeverednek, azt az érzetet keltve és azt a hitet erősítve a fiatalabb lakosságban, szemben a korábbi szöveg állításával, hogy az idős nénik általában agresszívek, s hogy az idős bácsik ehhez képest mennyire jámborak, kedvesen mosolyognak, és legfeljebb akkor komorul el az arcuk, amikor feltűnik a feleségük az említett bottal. Arra nem gondol ez a fiatal, hogy idős bácsiból eleve mennyivel kevesebb van, statisztikailag is meg a valóságban is, s hogy azok nagy része a néniknél rosszabb állapotban van, s ezért még a kevesebből is kevesebb merészkedik az utcára, boltokba a legritkábban mennek, a nénik megveszik nekik azt a kis sört vagy bort, amire még szükségük van az alváshoz, a néni már nem küzdenek azért, hogy leszokjanak róla, vagy ne

99

igyanak legalább otthon, mert az olyan lehangoló. Néha megfenyegetik őket, ha rosszul viselkednek, például nem húzzák le maguk után a vécét, akkor nem hoznak, de végül megkönyörülnek, hadd legyen nekik az a kis öröm. Ha azt a kis innivalót megkapja a bácsi, már nem is szól semmit, csak ül a tévé előtt, és reklámszünetben az unokákról álmodozik. Ritkán találkozik velük, mert már olyan életkorban van, amikor csak annyi egy nagyszülő léte, hogy megemlítik őket egy barátjuk nagypapájának a halálakor, hogy az enyém még él.

A pontosság nem erénye egy írónak, hanem szükségszerű velejárója az írásnak. Mindegy, hogy mért vagy pontatlan, mert így akarod félrevezetni vagy megvezetni az olvasóidat, vagy csak buta vagy, és nem veszed észre, hogy a dolgok ellentmondásban vannak a tapasztalattal, vagy egyszerű figyelmetlenség, nem vetted észre, nem adtál elég időt egy szöveg kidolgozására, egyik sem bocsánatos bűn.

De mi az, hogy pontosság? A valóság jelenléte a szövegben, vagy az, amikor a befogadói tapasztalat nem áll ellentétben a műből kiolvasható tapasztalattal? A pontatlanság meg talán olyan világábrázolás, ami az olvasót téves világ- és emberértelmezések felé viszi, ha hajlandó a pontatlan írói ajánlatot követni? Mennyiben hazugság a pontatlanság? Ha szándékolt, akkor egyben hazug is? Ha nem szándékolt, miért ne lenne hazug vagy hamis? Mert nincs mögötte egy direkt akarat? A pontatlan mű rossz mű akkor is, ha bedőlünk neki. A giccs nem rossz mű, a maga keretrend-

szerében tökéletesen kell hogy működjön, mégis pontatlan, helyesebben lehetne pontatlan érzelemábrázolásnak nevezni, amely hamis élményeket generál a befogadóban. Vagy tekintsük egyszerű csalásnak, profi átvágásnak? A giccs mindig csalás? Vagy csak akkor csalás, ha komolyan vesszük, vagy ha azt a látszatot akarja kelteni, hogy komolyan, mondjuk, autentikus műalkotásként kell értelmeznünk. Bár ez utóbbi esetben már nem is giccsről, hanem műalkotás-imitációról van szó. A giccs nem bajlódik körmönfont hazugságokkal, egyenesen és direktben képviseli a hamisat. A giccs néha mégis valóság és mély érzelmeket is tud generálni, mert olyan élethelyzethez kapcsolódik, amikor a bennünk lejátszódó történet teljes mértékig valóságos, mondjuk, egy szerelem, amikor pont az a szám szólt, most nem említem meg, mert ez nem egy szerelemről szóló szöveg, szóval biztos zavarba jönnek (I am sailing).

A pontosság, ha mélyebb emberi történeteket tár fel, könyörtelen, a pontatlanság, ha mélyebb emberi történetekhez kapcsolódik, megengedő, mert nem az igazságban érdekelt, hanem a vágyott igazságban, a korábban a várban sétáló nő pártján áll. A pontosság nem azt jelenti, hogy realista ábrázolás, hogy mondjuk, nincs helye a mesés fordulatoknak, váratlanságoknak a szövegben. Egy mese világa pontos, mert a szövegben felépített világ belső elvárásait követi, ugyanakkor a legkülönbözőbb lelki működésekre is rámutat azonkívül, hogy hoz egy jól átlátható igazságot, nagyon egyértelmű cselekvési mintákat, amivel azonosulni mindenki számára öröm, pláne, hogy pontosan látszik a jó és a rossz különbsége. Épp így működnek a mitológiai történetek is. Bár a távoli rokonaink között sincsenek istenek vagy félistenek, a velük történetek mégis belekavarnak a sorsunkba, s kedvtelve példálózunk ezekkel a sok ezer éves történetekkel, ha valamely emberi működést, irigységet, féltékenységet, hatalmi elvakultságot, gonoszságot, akarunk példázni.

A pontosság felületi szinten, mondjuk, a reáliák terén is szükségszerű. Ha ismeretlen a mű tárgya, mert például egy ismeretlen országban és valahai időben játszódik, a mű tárgyát meg kell tanulni. Nem minden háttértudás kerül a műbe, de csak a teljes háttér ismeretében tud egy író dönteni, hogy mi kerüljön bele, és mi nem, valamint a bekerülés módját befolyásolja az a tudás is, ami nem került bele. Az elvétett reáliákkal adott esetben megengedő az olvasó, ha látja, a mélyebb folyamatokban nincs vétség. Ám ha a mélyebb feltárásoknál is hibát észlel, rögvest rátörnek az apró reáliavétségek is, hogy már abból is látszott, hogy a szerző maszatol, semmit nem tud arról, amit ír, és semmit nem tud róla, mármint arról, aki olvassa, és most épp gyanakvásba fogott, magyarul nem fedezem fel a sorsomat a szövegben, csak konstruált szereplők konstruált sorsát látom, amely érzés azért furcsa, mert objektíve minden irodalmi szereplő sorsa konstruált, de csak a hamis sorsokat értelmezzük annak.

Nem tudom, mi a pontosság, ahogyan feltehetőleg senki sem tudja, ahogyan oly sok dolgot nem tudunk és lényegileg nem értünk a művészet vagy az ember működéséből, de megvan bennünk a képesség, hogy észleljük, mi pontatlan. Tudományos meghatározás, egzakt kategóriák nélkül is el tudja

különíteni az ember a szart a májától. S ha időlegesen létrejön is egy tévedés, akár egy konszenzuális tévedés, az idő szépen sutba vágja, vagy kicsit költőien, a felejtés börtönébe zárja a hamis műveket, s csak úgy emlékszünk rájuk, hogy a kor legnagyobb irodalmi alkotásai voltak, megemlítjük esetleg a címüket, de nincs ember, aki egy sort is olvasott volna belőlük. Persze ebben a börtönben nem csak pontatlan, rossz és hamis művek raboskodnak, ott vannak azok is, amelyek az aktuális időben óriási hatással voltak, de minden, amit a világról tudtak, feloldódott a következő nemzedékek műveiben, ahogyan Bródy Sándor írásai beleolvadtak Móricz vagy Kosztolányi munkáiba.

Nem voltam még hatéves, átjártam este a nagyapához, abba a szobába, ahol ő meg a nagymama aludt, hogy meséljen a háborúról. Objektíve biztos nem volt neki jó szaga, de én szerettem ebben a szagban lenni. Egyszer azt mesélte, hogy gombát keresett az erdőben, mert nagyon éhesek voltak, nem jött meg az ellátmány, vagy lebombázták az oroszok, amikor egy vaddisznó-családba botlott. A kicsinyeit féltő anya és a vadkan rögvest üldözőbe fogta őt. Már majdnem beérték, amikor utolsó lehetőségként felmászott egy épp kapóra jött fára. A vadkan elkezdte kitúrni a fát, és már dőlt is alatta a fa, amikor átugrott egy másikra, akkor a vadkan, az anya biztatása mellett, elkezdte azt a másik fát is kitúrni, persze az agyarával. És akkor mi lett, kérdeztem. Átugrottam egy harmadik fára, és akkor a vadkan az agyarával, s folytatódott a végeláthatatlan ugrálás fáról fára, s talán még madár is szerepelt, de ő ágról ágra, mert egy népdalból röpült oda a valóságba. És akkor mi lett, kérdeztem, mert annyira izgatott a történet vége, hogy nem bírtam elaludni. Akkor a vadkan kifáradt, és elment aludni. Ez nagyon rossz befejezés, mondtam a nagyapának, minek csinálta akkor ezt az egészet, meg hogy milyen vadkan az, aki kifárad azelőtt, hogy megbüntesse a családját háborgató embert. Nagyapa nem szólt semmit, úgy csinált, mintha aludt volna. Ezt a mesét ma nem gondolta ki, vagy csak az elejét, abban bízott, hogy elálmosodok, aztán majd holnap kanyarít hozzá egy ügyesebb véget, egy olyat, ami hihetőbb, mondjuk úgy: pontosabb. Vagy csak egyszerűen belefáradt abba, hogy mindennap átmegegyek, és mesélnie kell, hogy a mesélés feladat lett, holott neki már voltak feladatai, például mindjárt hajnalban a teheneket meg kell etetni, mesélni meg azért jó, mert nem kötelező. Hát itt a különbség a népi mesemondó és az író között, hogy az író esetében ez a választás, hogy feladatszerűen vagy kedvtelésből, ez fel sem vetődik, mert az írónak feladatszerűen kell, de valójában kedvtelésből írnia. Mert minden mondatból, a legfájdalmasabbakból is, áradnia kell a kedvnek, hogy íme, világot építhetek. Ez a kedv és világépítő akarat sodorja az olvasókat mondatról mondatra, oldalról oldalra, s néha, mikor fogynak a lapok, abba a rémületbe, hogy közeledik az idő, amikor ki leszünk űzve a kedvből.

04. 14. Este

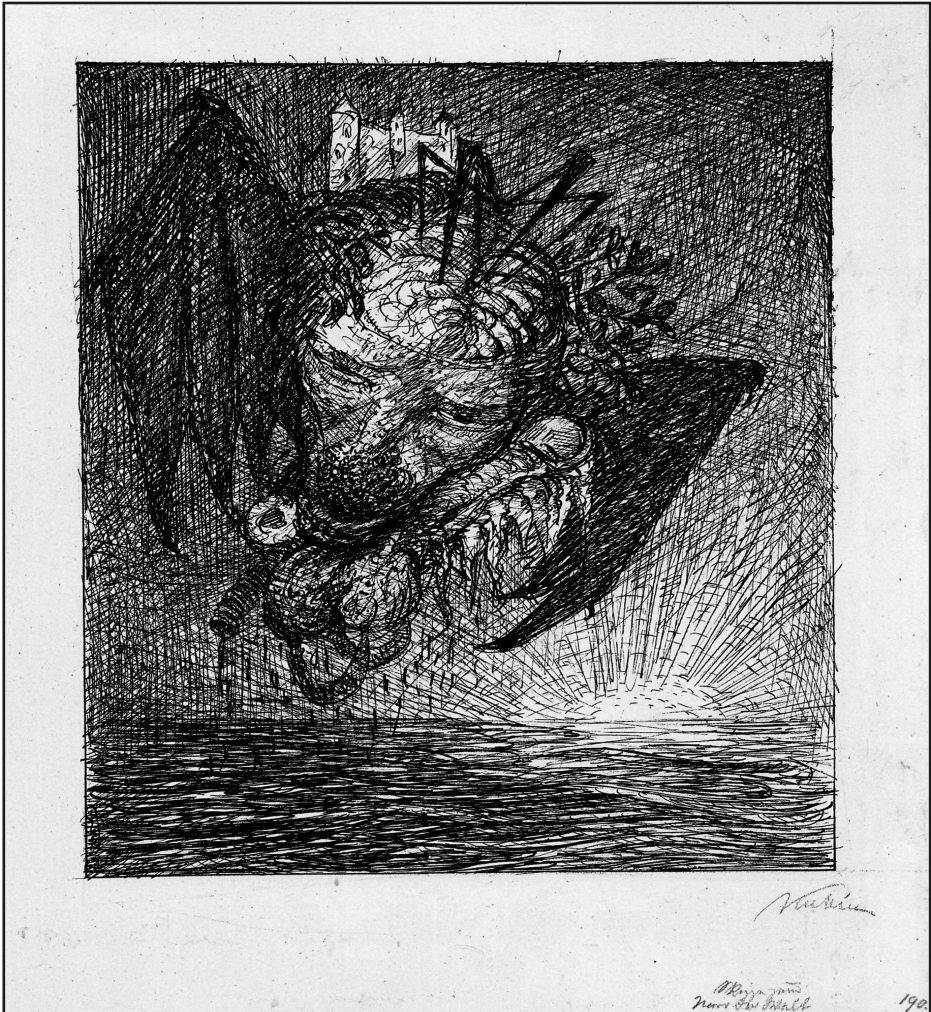
Este lett. Megfőztem holnapra, tökfőzelék, a tojást sonkával majd holnap. Nagyapa meséit később anyám mesélte, lassan, ahogy elvesztek az erős

emberek mellőle, ő lett az erős ember. Először az apám, mint korábban írtam, egyedül egy budapesti kórházban. A család visszaállt olyanná, amilyen volt apám előtt, mi a bátyámmal már rég nem éltünk ott, a gyerekek se zavartak bele a régi képbe. Papa, mama és egy kislány, hogy ne osztódjon a vagyon, ami persze olyan kevés volt, hogy éppen osztódhatott is volna, a semmit ezerfelé is lehet osztani. Nem, nem a vagyon volt a visszatartó erő, hanem nagymama tapasztalata a sokgyerekes családról, hogy végül csak ketten maradnak. Nem, egy gyerek is épp elég, majd arra nagyon figyelünk, meg mindent megadunk. Az a minden persze nagyon kevés volt, évek voltak, hogy még apa sem volt benne ebben a mindenben, s mondhatni, apa nélkül nőtt föl ez a kislány. Most ötven évvel később vagyunk, de mintha az egész ott folytatódott volna, ahol megszakította a házasság és az új család. Eltűnt az a gondolat, amit apám hozott ebbe a családba, bár a korszerű eszközök mind ott maradtak, de lassan elvesztették szabadoságukat és korszerűségüket. Apánk már csak mi voltunk, de mi is evakuálva abból a közegből, amiben felnőttünk, az ő akaratának a közegéből és abból a teljes szabadságból, ami beköszöntött akkor, amikor az ő akarata épp nem működött, mert nem ért rá, vagy több napra továbbképzésre ment, hogy megismerkedjen a modern mezőgazdaság legfrissebb újításaival.

Aztán meghalt nagyapa is, a mesékkel és a biztonsággal együtt, amit mellette lehetett érezni, hogy akár neki is dőlhetnél, s ha nekidőlél, mondott olyat, hogy szedett az erdőn naspolyát, vagy van egy zacskó cseresznye a hátizsákjában, vagy csak kenyérhéj, azt nem tudta megenni, nem voltak fogai, amit láttak a madárkák is. Meghalt, és akkor anyám el akarta mesélni azt, amit a nagyapa mesélt, mert szerette azokat a meséket, de rosszul mondta. Rosszul mondta még évekig, mert azt akarta ismételni, ahogyan nagyapa mondta. Nagyapa úgy mondta, nagyapa azt mondta, nagyapa, különben mindent mindig másképp mondott, ezt a másképp akarta ismételni anyánk, mind több és több kudarcral, amikor csak kedvességéből dicsérték meg az emberek, mert őt szerették, és nem a mesét. Aztán egyszer elfeledkezett nagyapáról, erről a nagy családi mesemondóról, és elkezdett beszélni a saját hangján az életéről, arról, amit átélt, és arról, amiről hallott, és lett akkor ott történet, a saját szavainak és életének a története.

Meghalt nagymama, először demen-tálódott, teljesen tropára ment az agya, az utolsó években okozott szenvedést, de szenvedett ő maga is. Hová lett az én okos anyám, kérdezte a nem felismert lány, de nem lehetett az eltűnt képességek nyomára bukkanni. Megszűnt lenni az utolsó teher is. Telefonált anyám, hogy azt hiszi, vége van, csak fekszik magatehetetlen az ágyon. Hazautaztunk, már olyan volt, hogy tényleg csak a testmeleg volt itt belőle. Megfogtam a homlokát, megsimogattam, a régi cimborát, akivel lehetett titkos szövetséget kötni, akár a szüleimmel szemben is, csak becsapni nem lehetett, mert mindenre rájött, és rögvest rám uszította a szülőket. Megfogtam a homlokát, a kedvence voltam, meleg volt. Elvettem a kezem, álltam ott, mondtam a gyerekeknek, akik rajongtak

ennek az öreg néninek a humoráért, kis jegyzetfüzettel ültek a tévéhez, hogy feljegyezzék a mondásait. Mondtam a gyerekeknek, hogy simogassátok meg, hogy búcsúzzanak el ők is. Félve értek hozzá, elkezdtek tanulni az elvesztést. Aztán visszatettem a kezem, tenyér a testen. Megállt a szíve, húlni kezdett.

Illusztráció: Szabó Imola Julianna (*Amikor a kukák világgá mentek* kortárs antológia)

Minőségi gyermek- és ifjúsági irodalom
a Móra Könyvkiadótól
www.mora.hu